

(foto: Cel Lisboa)

Zorg voor kleuters

Met Groeiboek naar de kleuterschool

Reinilde Lambert

Groeiboek is volgroeid! Zo werd vorig schooljaar de laatste publicatie in de reeks Groeiboek(en) aangekondigd. In de jarenlange opbouw werd per ontwikkelingsdomein van de kleuterschool een domeinboek gepubliceerd. Met de start van een nieuw schooljaar voor duizenden kleuters, geven we in dit artikel nog eens een totaaloverzicht van Groeiboek.

Reinilde Lambert is coördinator voor het Basis en Buitengewoon Onderwijs in het vrij CLB regio Gent. Als CLB-contactpersoon (orthopedagoog) werkte ze jarenlang samen met kleuterleidsters en zorgteams van verschillende basisscholen. Vanuit het Vormingscentrum werkte ze – samen met het kleuterteam – het concept van GROEIBOEK uit en schreef de domeinboeken Denkontwikkeling en Zelfsturing. Ze begeleidde de auteurs bij het schrijven van de andere domeinboeken.

Groeiboek, wat is het?

Het doel van het 10-delige Groeiboek is de kleuterleidsters en het zorgteam te begeleiden in de zorgtrajecten voor kleuters in het algemeen en voor kleuters met specifieke onderwijsbehoeften in het bijzonder (zie Box 1 voor een overzicht van de 10 boeken). Als CLB'er kan je met Groeiboek aan de slag om het kleuterzorgteam op weg te helpen en een kwaliteitsvol zorgbeleid te voeren. Bij individuele zorgvragen van kleuters kan je als CLB'er binnen een HGD-cyclus met behulp van Groeiboek de HGW-principes waarmaken. De systematiek van signaleren, analyseren, onderzoeken, doelen en onderwijsbehoeften bepalen en de suggesties tot inhoudelijke interventies ... dit alles concreet toegepast op de kleuterschool maken Groeiboek apart.

Groeiboek is echter geen verzameling van geïsoleerde interventies, maar focust vooral op de manier waarop je interventies kan inzetten zodat ze werken voor die ene kleuter of het groepje kleuters. Met vele voorbeelden wordt geïllustreerd hoe interventies moeten samengaan met een sensitieve attitude van de juf, een goede groepssamenstelling, een juiste timing en dosering, een aanvoelen om iets te combineren of nog eens te herhalen, afgestemd op het ritme en de maat van dit kind. De pedagogisch-didactische vaardigheden samen met de inhoud van een concrete interventie zijn bepalend voor het succes van een tussenkomst bij een kleuter.

Op weg naar de realisering van inclusie op school zette Onderwijs Vlaanderen met het M-decreet enkele stappen in de richting van zorg voor iedereen. Elke school gaat nu op zoek naar een aanpak voor elk kind. Groeiboek draagt hiertoe bij.

Al wie professioneel met kleuters en hun zorgvragen aan de slag gaat, kan Groeiboek als bronnenboek voor handelen hanteren.

Het Groeiboeklogo

Zorg in de kleuterklas als antwoord op onderwijsbehoeften

Het M-decreet doet appel op de pedagogische en didactische krachten van de school. Voor jonge kinderen die nog aan het begin van hun onderwijsloopbaan staan, is het vanzelfsprekend dat hun nabije omgeving een antwoord op hun onderwijsbehoeften geeft. De vertrouwdeheid van de buurt en van de school dichtbij is voor kinderen immers nog steeds een realiteit. Jonge kinderen leven en leren in hun brede omgeving en de hele omgeving werkt hieraan mee.

Op tempo en maat van de kleuter

Soms kan ontwikkelingsverloop van jonge kinderen grillig zijn. Onderlinge verschillen tussen kinderen kunnen ook groot zijn. Door stimulans, zachte sturing, inzetten op het ontwikkelen van een positieve relatie, autonomie en competentie en door te vertrouwen op de ontwikkelingskracht van het jonge kind, komt ontwikkeling soms wat later op gang, maar komt het goed. Dit verloop volgen, steun of hulp bieden op het tempo en maat van de kleuter en zijn omgeving is nodig. Te vlug en te drastisch ingrijpen houdt te weinig rekening met krachten en evolutie in kind en omgeving. Het passend moment inschatten vraagt kennis en samenwerking.

Niet altijd meteen benoembaar

Vragen bij of problemen in het ontwikkelingsproces kunnen sluimeren, of tijdelijk heftig voorkomen, maar zijn niet altijd onmiddellijk te duiden en te benoemen. Signalen van mogelijke ontwikkelingsproblemen zijn vaak nog algemeen en mogen nog niet eng specifiek geïnterpreteerd worden. De periode in de kleuterschool is nodig om samen te werken en de evolutie verder op te volgen en in te grijpen met wat dan al nodig is.

Inclusie in kleuteronderwijs

Kleuters met bepaalde problematieken waarvoor buitengewoon onderwijs bestaat (d.w.z. kleuters met een matige of ernstige verstandelijke beperking, een gedragsstoornis, een motorische beperking, ernstig zieke kleuters, kleuters

met een visuele beperking, een auditieve beperking of een autismespectrumstoornis) hebben recht op inclusie in het gewoon kleuteronderwijs. De aanpassingen en maatregelen die nodig zijn, zijn meestal redelijk en proportioneel. De zorg die dan nodig is, kan men in de gewone kleuterschool geven in basis- en verhoogde zorg. Indien nodig kan deze worden aangevuld met uitbreiding van zorg vanuit onderzoek en samenwerking met het CLB, met externe hulp of - indien aan alle voorwaarden is voldaan - met GON-ondersteuning.

Voor kleuters met een beperking waarbij de zorgvragen dermate groot zijn dat de inspanningen en kansen die gevraagd worden niet haalbaar zijn in het gewone kleuteronderwijs, is er recht op toegang tot het buitengewoon onderwijs. Hier zal de zorgzwaarte mee bepalen of men gebruik zal maken van deze rechtstreekse toegang in het buitengewoon kleuteronderwijs, dan wel of men kiest voor de start in een gewone kleuterschool.

Voor kleuters met andere zorgvragen zoals een tragere algemene ontwikkeling of een moeilijker leren, is er geen vorm van buitengewoon onderwijs op kleuterniveau. De ontwikkelingsdoelen die men voor hen nastreeft kunnen altijd worden aangepast.

Handvatten voor het realiseren van zorg in de kleuterschool

Basiszorg

In de kleuterschool biedt een kleuterleidster Basiszorg voor alle kleuters. Ze gaat om met allerlei verschillen die bestaan tussen de kleuters. Soms is er een verschil in leeftijd van bijna een kalenderjaar met klasgenootjes op de vier, vijf of zes levensjaren. Hier moet rekening mee worden gehouden. Basiszorg is gebaseerd op het zorgbeleid en het zorgwerkplan van de school. De kleuterleidster differentieert: 'Wie heeft een duwtje nodig en waarvoor? Wat helpt de kleuter vooruit? Welk doel tracht je te bereiken? Welke middelen hanteren we op onze school?'

BOX 1. GROEIBOEK IN 'T KORT

Groeiboek bestaat uit een REEKS van bronnenboeken die men kan gebruiken ter inspiratie van zorg in de kleuterschool. Het is ook een volledig ZORGSYSTEEM, enerzijds door zijn systematiek, anderzijds door zijn inhoud.

Het ZORGSYSTEEM bestaat in zijn uitgebreide versie uit verschillende delen.

- Deel 1 *Basisboek* behandelt de algemene visie op zorg en beschrijft het opzet van een zorgsysteem.
- Aan de hand van deel 2 *Signaleren* wordt het mogelijk om de veelheid aan diverse zorgvragen overzichtelijk en systematisch in beeld te brengen.
- In deel 3 *Analyse en Handelen - Situeren en werkwijze* wordt de weg van het analyseren van een zorgvraag tot het vinden van een goed antwoord voor de kleuter uitgestippeld.

Groeiboek bestaat ook uit een reeks van DOMEINBOEKEN. Deze steunen altijd op dezelfde visie maar kunnen los van elkaar gebruikt worden. De domeinboeken zijn in overeenkomst met de ontwikkelingsdoelen van de kleuterschool en werken met ontwikkelingsdomeinen. Voor elk ontwikkelingsdomein is er één domeinboek. Elk domeinboek behandelt de meest voorkomende zorgen en vragen van één bepaald ontwikkelingsdomein en biedt antwoorden voor in de kleuterklas. Elk domeinboek neemt ook elementen van de school- en klasomgeving, het handelen van de leerkracht en de thuisomgeving mee in zijn analyse en in zijn handelen. De domeinboeken zijn:

- *Ontwikkeling en zelfsturing*
- *Denkontwikkeling*
- *Taalontwikkeling*
- *Motorische ontwikkeling*
- *Zintuiglijke ontwikkeling en lichamelijke factoren*
- *Sociaal-emotionele ontwikkeling*
- *Positieve ingesteldheid*

Om Groeiboek gemakkelijk te kunnen hanteren zijn de werkformulieren voor analyse en voor observatie vrij beschikbaar op de website van de VCLB-Koepel: www.vclb-koepel.be> leerlingbegeleiding voor professionelen>kleuters>Groeiboek>werkformulieren.

Verhoogde zorg

Voor kleuters die vlugger, trager of apart ontwikkelen, is meer nodig. Samen met de zoco of GOK-juf biedt de kleuterleidster verhoogde zorg. Hiervoor werken ze samen in het zorgteam.

Om erachter te komen wat precies de onderwijsbehoefte is van de kleuter en welke interventies mogelijk zijn naar aanleiding van een zorgvraag van een kleuter, is Groeiboek ontwikkeld.

De CLB'er werkt hier ondersteunend aan het zorgteam. Hij kan het Groeiboek hanteren vanuit de achtergrond van mogelijke ontwikkelingsprocessen en mogelijke hypothesen en hij kan het zorgteam in het algemeen handelingsgericht leren omgaan met zorgvragen a.d.h.v. het systeem van Groeiboek. De analyse-instrumenten in Groeiboek zijn gericht op de kleuterleidster en de ouder als medeonderzoeker. In Groeiboek vind je geen diagnostische onderzoeksinstrumenten voor de CLB'er, maar wel ontwikkelingslijnen, competentie- en observatielijsten enz. als hulpmiddelen om de vaststellingen van juf of ouder overzichtelijk en systematisch in beeld te brengen en te verwoorden. Daarnaast kan de CLB'er er inspiratie vinden voor mogelijke handelingsalternatieven en concrete interventies.

Uitbreiding van zorg

Wanneer de zorgvraag blijft bestaan en de onderwijsbehoeften onduidelijk zijn, is samenwerking met het CLB nodig in functie van een individuele kleuter. Hier neemt de CLB'er de zorgregie in handen. A.d.h.v. een traject van HGD komt het CLB samen met alle betrokkenen als ouders en school tot een handelingsgericht advies. Ook voor dit zorgniveau kan Groeiboek de inspiratie bieden voor hypothesen, onderwijsbehoeften en goede antwoorden.

Groeiboek sluit aan bij Prodia

In overeenkomst met het M-decreet sluit het Groeiboek aan bij de protocollen diagnostiek van het project Prodia (www.prodiagnostiek.be). Overeenkomstig Prodia

hanteert het Groeiboek de uitgangspunten van het handelingsgericht werken op school. We vertalen deze op maat van de kleuterschool. Waar de protocollen aanwijzingen geven op het niveau van het kleuteronderwijs werkt Groeiboek ze verder uit. Waar ze ontbreken in de protocollen vullen we ze aan vanuit de meest recente wetenschappelijke onderzoeksgegevens.

Binnen het continuüm van zorg focust het Groeiboek vooral op fase 1: verhoogde zorg en fase 2: uitbreiding van zorg. Uiteraard worden maatregelen en handelingsalternatieven op het niveau van preventieve basiszorg benut, maar ze worden creatief, aangepast, langduriger, bewuster en gericht ingezet om de zorgvraag van deze kleuter te beantwoorden. Zowel voor de zorgcoördinator als voor de CLB-medewerker biedt het Groeiboek een systematiek en inhoud om de zorgvragen binnen het zorgcontinuüm op te nemen. De handelingsalternatieven zijn acties voor de kleuterjuf.

Hoe werkt Groeiboek? Enkele accenten bij de aanpak in de klas

Groeiboek hanteert een aantal principes die een positief ontwikkelingsverloop voor alle kleuters waarborgen, welke zorgvraag ze ook hebben. We zetten ze hier op een rijtje.

Groeiboekbenadrukthetbelang van een authentieke basisattitude bij de kleuterleidster.

Kleuters in ontwikkeling groeien in veiligheid en gehechtheid. Naast de activiteiten, de uitnodigende omgeving, de andere kleuters, de stimulerende momenten en materialen, het nieuwe spel, is de persoon van de kleuterleidster een essentieel onderdeel van het fundament voor ontwikkeling. De kleuterleidster moet onvoorwaardelijk de behoefte aan autonomie, relatie en competentie bij elke kleuter ondersteunen. Vanuit haar basishouding kan ze dit waarmaken. Welke elementen maken deel uit van een authentieke basisattitude van de kleuterleidster?

- sensitief-responsief reageren
- respectvol zijn

De kleuters mogen een knuffel meebrengen naar school. Dries heeft er geen mee. Hoe reageren we? (foto: Ned Horton)

- echt zijn
- empathisch reageren
- beschikbaar zijn
- betrokken zijn
- warmte bieden

Voorbeeld uit Groeiboek over 'respectvol zijn':

De kleuters mogen een knuffel meebrengen naar school. Dries heeft er geen mee, thuis wordt vaak niet ingegaan op zo'n vraag. De andere kleuters reageren hierop. Juf Miranda stopt dit meteen en stelt voor dat wie geen knuffel mee heeft er eentje van de klas mag uitkiezen. Silke brengt een reuzenbeer mee van de kermis. Ook dat typeert een beetje het gezin. Ook zij krijgt commentaar. Juf Miranda geeft Silke en haar beer de gepaste aandacht maar stelt voor om de beer de rol van toeschouwer te geven en een kleinere knuffel uit te zoeken om het spelletje te kunnen mee spelen.

Groeiboekbenadrukthetbelang van een positieve ingesteldheid bij de kleuter.

De positieve ingesteldheid bij de kleuter is nodig voor een optimistische ontwikkeling. Er is welbevinden in de klas en thuis, er is betrokkenheid op het aanbod en op de anderen, er is lichamelijk en mentaal voldoende fitheid om tot ontwikkeling te komen.

Soms moet een positieve ingesteldheid ondersteund worden en dat kan: door rekening te houden met de mogelijkheden van de kleuter, met zijn beperkingen, wanneer de omstandigheden waarin de kleuter opgroeit gecompenseerd worden door extra zorg, wanneer zijn beperkingen niet als drempel worden gezien maar als uitgangspunt om een parcours af te leggen dat voor de kleuter past.

Groeiboek richt zich niet alleen op het ontwikkelen van vaardigheden en inzichten bij de kleuter, maar richt zich op een totale ontwikkeling waarin de basiscompetenties essentiële deelaspecten zijn van ontwikkeling én van zorg.

Basiscompetenties zijn alle verschillende facetten die aanwezig kunnen zijn bij elk concreet gedrag. We gebruiken 7 basiscompetenties:

COMMUNICEREN
 CREËREN
 KENNEN
 KUNNEN
 GENIETEN
 DURVEN
 WILLEN

Een bezorgdheid bij de kleuterleidster of de ouder over een bepaald aspect van de ontwikkeling heeft vaak het ontbreken van kunnen of kennis als focus. Maar er is zo veel meer... Wanneer een probleem is gesignaleerd, gaat Groeiboek in eerste instantie de basiscompetenties exploreren voor het ontwikkelingsdomein. Bovendien zijn de basiscompetenties op zichzelf waardevol voor een harmonische ontwikkeling. Ze zijn de motor en de motivatie om een ontwikkelingsprobleem vooruit te helpen, of kunnen als protectieve factor fungeren om wat moeilijker gaat te compenseren. Binnen elk domein ligt het accent dus niet enkel op 'kennen' en 'kunnen' maar ook op 'communiceren', 'creëren', 'genieten', 'durven' en 'willen'.

Bijvoorbeeld, bij een bezorgdheid over de zelfredzaamheid van een kleuter vraag je af ...

- ... communiceert de kleuter hierover op een of andere manier? Bv. de kleuter vertelde thuis dat hij nu zelf zijn brooddoosje in de bak mag zetten.
- ... is de kleuter creatief in het omgaan met zelfredzaamheidsprobleempjes? Bv. de kleuter schakelt een andere kleuter in om zijn schilderschort aan te trekken.
- ... durft de kleuter proberen zelfredzaam te zijn? Bv. de kleuter neemt zijn boekentasje niet eens vast.

In elk domeinboek vind je basiscompetentielijsten waarmee je een inschatting maakt welke basiscompetenties behoorlijk positief scoren en welke je te weinig ziet voor een bepaald deelaspect. Zie box 2 voor een voorbeeld van de basiscompetenties bij het deelaspect 'zelfredzaamheid'.

Groeiboek analyseert de zorgvraag en sluit met voorgestelde interventies aan bij de onderwijsbehoeften van de kleuter.

Wanneer er een bemoeilijkte ontwikkeling is op een bepaald deelaspect van een domein, formuleren we mogelijke hypothesen vanuit de basiscompetenties. Je krijgt richtlijnen om ze te toetsen. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van een observatielijst, met behulp van ontwikkelingslijnen of door gericht te gaan observeren in specifieke situaties. Zie box 3 voor een voorbeeld van een observatielijst in het domein 'denkontwikkeling' bij een ontwikkelingsvoorsprong.

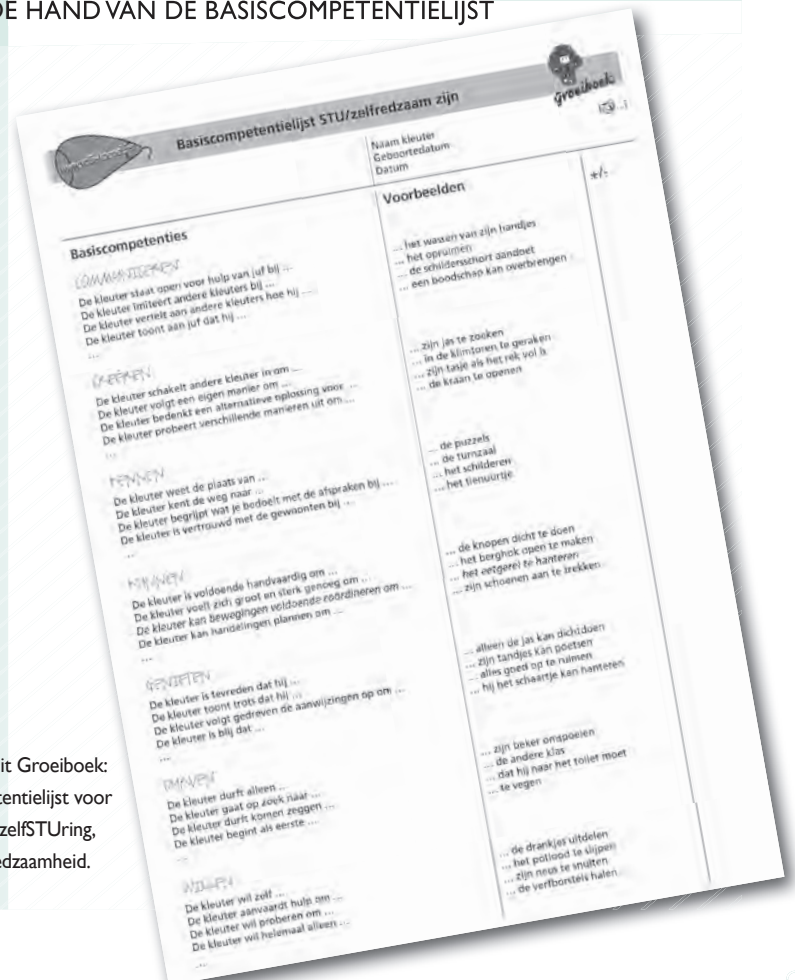
Wanneer je een hypothese kunt bevestigen, kan je de onderwijsbehoeften van de

kleuter beter benoemen. Daarna krijg je in het Groeiboek een overzicht aan interventies. Deze richten zich op een aanpak: hoe kan een kleuterleidster komen tot een omgang met de kleuter waarin hij explicieter uitgenodigd wordt tot communicatie? Wat kan de kleuterleidster doen met de kleuter zodat hij meer geniet van activiteiten rond een bepaald ontwikkelingsaspect? Zie box 4 voor een voorbeeld bij de hypothese 'de kleuterleidster stemt te weinig af op het cognitief niveau van de kleuter' i.v.m. ontwikkelingsvoorsprong uit Groeiboek Denkontwikkeling.

De kleuterschool heeft een pedagogisch-didactische opdracht. Zorg met Groeiboek stelt steeds een herstel van het gewone leven (I) voorop als doel.

Een kind moeten in het gewone leven leren eten en drinken, leeftijdsadequaat voor zichzelf zorgen, leren met anderen omgaan, tot ontwikkeling komen in zijn denken, in zijn motoriek enz. Dit alles behoort tot zijn ontwikkelingstaken. Om hiertoe te kunnen komen moeten de

BOX 2. DE ONTWIKKELING VAN EEN KLEUTER INSCHATTEN AAN DE HAND VAN DE BASISCOMPETENTIELIJST

Voorbeeld uit Groeiboek: Basiscompetentielijst voor het domein zelfSTUring, aspect zelfredzaamheid.

BOX 3. HYPOTHESES TOETSEN AAN DE HAND VAN DE OBSERVATIELIJST

Voorbeeld uit Groeiboek: Observatielijst ontwikkelingsvoorsprong voor het domein DENKontwikkeling

Observatielijst DEN/ontwikkelingsvoorsprong	
Naam kleuter: _____ Gedoeelatum: _____ Datum: _____	
Aspect Taalvaardigheid	Observaties Het taalgebruik van de kleuter is boven zijn leeftijdswaard: - Sprekt in goed opgebouwde zinnen. - Heeft een rijk gevormde woordenschat bij. - Kan verbaal duidelijk maken wat hij wil en wat er in hem omgaat. - communiceert goed. De kleuter houdt van boeken, voorleestrijes en verhalen. De kleuter beschikt over een goede fonem.
Intensiteit	De kleuter beschikt over een toename energie. Zijn hoofd staat nooit stil. De kleuter is zeer ingen bezig met de dingen.
Denken	De kleuter denkt na over leersituaties en dingen zoals de dood, die zijn zijn het leven. De kleuter ziet vaak verbanden, patronen. De kleuter kan al heel veel opvoeringsvragen.
Empathie	De kleuter heeft een sterk gevoel voor de situatie van anderen. De kleuter kan de concrete situatie van de ander overtuigen en vergelijken.
Leergierigheid & interesse	De kleuter heeft een gevoel voor de situatie van anderen. - Staat vragen. - Wil weten of de iets werkt. - Onderzoekt en experimenteert. - Zoekt tot hij het weet. De kleuter heeft een nieuw en ook soms een nieuwsgierige belangstelling. - Nummers, code culturen, kunst, ...
Taakgerichtheid	De kleuter vertelt alles wat hij ziet, hoort, voelt, ... De kleuter kan zijn taakgericht werken (bij spelen op zijn niveau). De kleuter kan zich zeer diep en lang concentreren. De kleuter kan zeer aandachtig luisteren.
Fantasia & creativiteit	De kleuter heeft een fantasierijk spel. De kleuter heeft (andere) oplossingen voor problemen. De kleuter ontwerpt, bedenkt nieuwe dingen.
Aanpassing	De kleuter neemt vaak initiatief, voor zichzelf of voor anderen. De kleuter kan het med van de andere kleuters leiden. De kleuter heeft een goede aanpassingsvermogen op de groep. De kleuter is -uit zichzelf- meer dan gemiddeld geïnteresseerd in de wereld van letters en cijfers. De kleuter leest zichzelf af lezen of rekenen.
Interesse in cijfers en letters	De kleuter beschikt over een sterk gevoel voor de situatie van anderen. De kleuter houdt van getalproblemen (omgeving, letter, ...).
Geheugen	

56 Groeiboek - Deel 4: Analyse en handelen. Denkontwikkeling

ontmoeten, exploreren en zelfstandig spelen. Ervaringssituaties zijn klasmomenten waar kleuters door interacties met de wereld, de andere kleuters en de kleuterleidster ervaringen kunnen opdoen. Om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van de kleuter bieden ze een grotere pool aan handelingsalternatieven, vaak met gunstiger perspectief. Zorg wordt te vaak gezien in het kader van toegekende lestijden, door bepaalde leerkrachten, in welbepaalde leeromstandigheden.

Doelbewust, gedoseerd en afwisselend zetten we verschillende ervaringsituaties in als mogelijke handelingsalternatieven. Ontwikkelingsondersteunend leren komt vaak op de voorgrond bij de zorg in de kleuterklas. Maar er liggen evenveel of soms meer kansen die kunnen worden benut om ontwikkeling te bevorderen in het exploreren, in het zelfstandig spelen en in het ontmoeten. Groeiboek beschrijft expliciet hoe deze ervaringsituaties óók in zorg kunnen worden besteed en illustreert dit vaak aan de hand van een concreet voorbeeld uit de kleuterklas.

Voorbeeld uit het Groeiboek Zelfsturing over fijnmotorisch oefenen en het aantrekkelijker maken van de activiteit:

basisbehoeften ingevuld zijn. Die moeten voldaan worden door hen omringende volwassenen, die hun opvoedingstaken opnemen. De kleuterleidster is een van die volwassenen. Vijftien grote orthopedagogische categorieën (2) zijn richtinggevend om het gewone leven van een kleuter te herstellen:

- verzorging bieden
- iemand zijn voor de kleuter
- geborgenheid, warmte en veiligheid bieden
- structuur bieden
- socialiseren
- leren zorg dragen
- bemoedigen
- uitdagingen bieden
- verruimen van kennis en leren
- ontwikkeling stimuleren
- gevoelswereld verruimen
- werken aan redzaamheid en autonomie bevorderen
- flexibel, creatief en scheppend bezig zijn
- specifieke ontwikkelingsstimulansen bieden voor specifieke competenties
- compenseren bij belemmeringen

Voorbeeld uit Groeiboek over 'Elke kleuter moet LEREN ZORG DRAGEN VOOR een ander':

Imak zit in een rolstoel. Elk om beurt verzorgen de kleuters de cavia. Wanneer Imak aan de beurt is, wordt er meer tijd genomen en in trio gewerkt. De cavia komt op Imaks schoot. Haar moment om te genieten van het contact met dieren. Maar ze heeft ook een taakje te doen. Het drinkbusje uitspoelen en vullen, en het bakje van de granen bijvullen en heel soms de vuile kranten in de vuilnisbak van de klas gooien. Iemand anders rijdt haar er wel heen, ze maakt volwaardig deel uit van de klasgroep en krijgt dus ook niet alleen het leuke werk.

Groeiboek zoekt kleine, specifieke zorg(kansen)ininterventies doorheeneengewoneschooldag én vertaalt deze, samen met de kleuterleidster, op maat van de onderwijsbehoefte van deze kleuter.

Groeiboek benut in antwoorden heel vaak de vier ervaringsituaties (3): ontwikkelend ondersteunend leren,

Lisa speelt heel graag fantasiespel. Juf Sabine plaatst in de verkleedhoek een kindkapstokje met allerlei soorten leuke, kleurige jasje en sluitingen. Eentje met een rits, een met klittenband, een met knopen, houtje-touwtje enz.

Lisa moet nog heel veel oefenen om een jas te leren dichtdoen. Het kapstokje wordt een 'oefenskapstokje' waar Lisa verschillende sluitingen op zich kan uitproberen en dit tegelijk kan betrekken in het fantasiespel dat zij speelt.

Voorbeeld uit het Groeiboek Zelfsturing over het vernuimen van spelscenario's:

Jordan kiest heel vaak het kasteel met de ridders maar komt nauwelijks tot spel. Juf Inge gaat met hem een boek halen in de boekenhoek en vertelt een ridderverhaal. Ze stelt voor aan Louis, die dezelfde interesse heeft en er veel van weet, om het kijkboek samen met Jordan te bekijken en er uit te spelen.

De analyse-instrumenten in Groeiboek zijn gericht op de kleuterleidster en de ouder als medeonderzoeker.

De domeinboeken bieden steun aan de kleuterschool in het omgaan met minder bekende zorgvragen van kleuters.

De auteurs van Groeiboek hebben allen jarenlange ervaring in de school- en CLB-praktijk. Het zijn CLB-medewerkers van psychologische en (ortho)pedagogische discipline, een CLB-arts en pedagogisch begeleiders. Dagelijks komen ze in contact met zorgvragen van kleuters, individueel of in het kader van het zorgbeleid, zowel in het gewoon als in het buitengewoon onderwijs. Interventies en antwoorden vanuit een orthopedagogisch perspectief brengen de expertise in aanpak van het buitengewoon naar het gewoon onderwijs.

- > Wat te snel gaat, kan trager.
- > Te grote sprongen kunnen kleiner gemaakt.
- > Wie meer nodig heeft, mag vaker herhalen.
- > Wie een beperking heeft, mag het op een andere manier.
- > We zoeken, zien, benoemen, benutten wat er wél al is.
- > We streven op maat naar wat (nog) kan of aanvaarden wat niet zal zijn.

Groeiboek, ook voor de CLB'er

De CLB-medewerker kan Groeiboek mee implementeren in de kleuterschool. Dit kan door de visie van Groeiboek uit te dragen bij het kijken naar kinderen, door de school ermee vertrouwd te maken in het zorgbeleid. Bij de zoektocht naar antwoorden op vragen van kleuters kan de CLB'er de lijn uitzetten a.d.h.v. deze systematische zorgwerking. Bij individuele zorgvragen kan de CLB'er op het niveau van uitbreiding van zorg Groeiboek zelf gebruiken om de gegevens vanuit school en klas mee te nemen in een HGD-traject. Al wie professioneel met kleuters en hun zorgvragen aan de slag gaat, kan Groeiboek als bronnenboeken voor handelen hanteren.

Dit artikel is gebaseerd op en een herwerking van een eerder verschenen artikel over het Groeiboek: Lambert, R. (2014). Met zorg voor kleuters ... naar het M-decreet. Groeiboek in de kleuterschool. School- en Klaspraktijk, 56 (nr 223).

Hulp op tempo en maat van de kleuter (foto: Radek Grzybowski)

De auteurs van Groeiboek hebben allen jarenlange ervaring in de school- en CLB-praktijk.

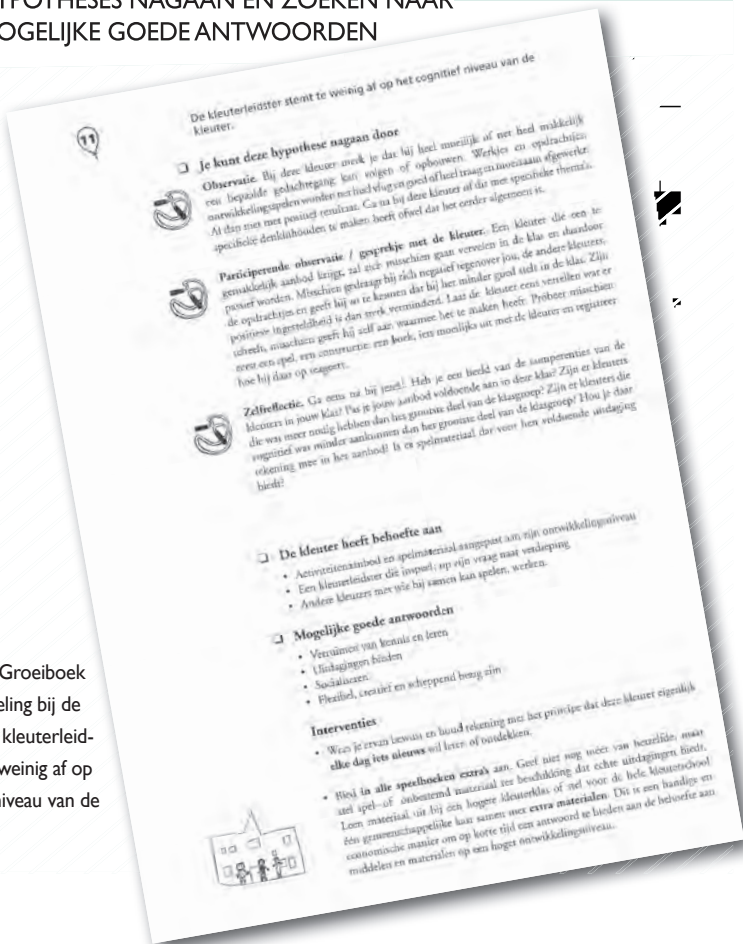
Referenties

- (1) TER HORST, W. (2006). *HERDRUK VAN HERZIENE VERSIE 1986*. *Het herstel van het gewone leven*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- (2) KLOMPE, J., (1980). *Orthopedagogische diagnostiek en behandeling van jonge kinderen*. Tijdschrift voor orthopedagogiek, nr. 10.
- (3) VVKBAO (2000). *Ontwikkelingsplan voor de Katholieke Kleuterschool*. Brussel: CRKLKO.

Referenties van de 10 Groeiboeken

- DALEMANS, K., HOMBROUX, M., LAMBERT, R. & WOUTERS, M. (2004). *Groeiboek. Zorg- en volgsysteem voor kleuters - Basisboek*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- DE MEDTS, C. (2015). *Groeiboek. Zorg- en volgsysteem voor kleuters. Analyse en handelen. Motorische ontwikkeling*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- DEVOS, C. & LAMBERT R. (2015). *Groeiboek. Zorg- en volgsysteem voor kleuters. Analyse en handelen. Domeinboek Zintuiglijke ontwikkeling & lichamelijke factoren*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- FOURNIER M. & LAMBERT R. (2015). *Groeiboek. Zorg- en volgsysteem voor kleuters. Analyse en handelen. Taalontwikkeling*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- HOMBROUX, M., LAMBERT, R., THOMASSEN, J. & WOUTERS, M. (2005). *Groeiboek. Zorg- en volgsysteem voor kleuters - Signaleren*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- HOMBROUX, M., LAMBERT, R., THOMASSEN, J., & WOUTERS, M. (2005). *Groeiboek. Zorg- en volgsysteem voor kleuters - Analyse en handelen - Situering en werkwijze*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- HOMBROUX, M., LAMBERT, R. & WOUTERS, M. (2007). *Groeiboek. Zorg- en volgsysteem voor kleuters - Analyse en handelen - Domeinboek Ontwikkeling van de zelfsturing*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- LAMBERT, R. & WOUTERS, M. (2009). *Groeiboek. Zorg- en volgsysteem voor kleuters. Analyse en handelen. Domeinboek Denkontwikkeling*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- LAMBERT, R. & WOUTERS, M. (2016). *Groeiboek. Zorg- en volgsysteem voor kleuters. Analyse en handelen. Domeinboek Sociale, emotionele en morele ontwikkeling*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- LAMBERT, R. & WOUTERS, M. (2016). *Groeiboek. Zorg- en volgsysteem voor kleuters. Analyse en handelen. Domeinboek Positieve ingesteldheid*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

BOX 4. HYPOTHESES NAGAAN EN ZOEKEN NAAR MOGELIJKE GOEDE ANTWOORDEN

Uittreksel uit Groeiboek Denkontwikkeling bij de hypothese 'de kleuterleidster stemt te weinig af op het cognitief niveau van de kleuter'.